

3. Бойко Н.І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти. – Ніжин, 2005. – 551 с.
4. Горбаневская Г. В. Семантическое поле звучания в современном русском языке: Автореф. дис. канд. филол. наук. – М., 1983. – 22с.
5. Лексико-семантические группы современного русского языка. – Новосибирск, 1985. – 123 с.
6. Лінгвістичні дослідження. – Харків, 1992. – 114 с.
7. Русанівський В.М. Структура лексичної і граматичної семантики. – К.: Наук. думка 1988. – 240 с.
8. Стишов О.А. Українська лексика кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації). – К.: Пугач, 2005. – 388 с.
9. Яновський Ю. Твори в 5-ти томах / Ю. Яновський. – К.: Дніпро, 1983 – Т.2.
10. Filipec J. Česka synonyma z hlediska stilistiky a lexikologia. – Praha, 1961. – 348 s.

УДК 811.111'373.47:159.942.5

Марта Гурецька
(Луцьк)

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИГУКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЯКІ ВИРАЖАЮТЬ ЕМОЦІЙНИЙ СТАН РОЗДРАТУВАННЯ

Метою цієї статті є вивчення та класифікація вигуків англійської мови, які використовуються для вираження емоційного стану роздратування.

Ключові слова: вигук, емоційний стан, роздратування, почуття, волевиявлення.

This paper aims at studying and classifying interjections of the English language, which are used to express the emotional state of annoyance.

Key words: interjection, emotional state, annoyance, feeling, will.

Під час пристосування людини до соціально-культурного середовища, зміст її емоцій стає більш складним, виникають похідні почуття і волевиявлення. Мовні засоби передачі емоцій сприяють їх кращому розумінню і культурному нормуванню [1, с.14].

Під час мовленнєвої діяльності людина висловлює своє ставлення до навколишнього світу, виражає свої емоції та почуття, використовуючи мовні засоби. І хоча існують розбіжності думок лінгвістів щодо статусу вигуків у системі мови, вигуки залишаються тими одиницями, які використовуються для вираження емоцій, душевних станів, волевиявлень та емоційних реакцій на навколишню дійсність.

Емоції, які передаються за допомогою вигуків, можуть бути позитивними, негативними та амбівалентними (не мають чітко вираженого негативного або позитивного забарвлення). Негативні емоції сигналізують про небезпеку, а позитивні – про вирішення проблеми [3, с.10]. Наше дослідження присвячене вивченню вигуків англійської мови на позначення негативного емоційного стану роздратування. Актуальність дослідження зумовлена спрямуванням сучасних лінгвістичних досліджень на емотивну функцію мови та емотивні аспекти спілкування.

Для детального та системного розгляду вигуків, що виражають роздратування, ми вважаємо, що їх слід класифікувати. Загальна класифікація вигуків представлена В. О. Горпиничем, який поділяє їх на 4 групи: емоційні, спонукальні, апелятивні та етикетні [2, с.304]. На нашу думку, цей поділ є доцільним при класифікації вигуків на позначення емоційного стану “роздратування”. Таким чином, вигуки, які виражають роздратування, ми поділяємо на:

1) Емоційні (виражають переживання, емоції, емоційні стани та почуття людини): *as if* (скор. від *as if it were true*) – та ну, та невже, не може бути (критичне ставлення, недовіра, роздратування): *You know how pools winners always say it won't change their lives? Yeah, as if* [4, с.45]; *aw* – ай, ой (протест, роздратування, недовіра, несхвалення, невдоволення): “*Aw,*

shut up!" *Bob muttered* [4, с.52]; **bah** – ще чого, от іще, нісенітниця (нетерпляче відхилення, несхвалення, протест, презирливе роздратування, огида): *Bah! What a load of nonsense!* [4, с.54]; **blow it** – от халепа, хай йому біс, отакої (виражає здивування, роздратування, досаду): *Blow it! I just can't get this wallpaper straight! Will someone come and help me please* [4, с.62]; **bother** – Господи, оце так, хай йому біс (невдоволення, роздратування): *"Mother is arriving home tomorrow," she said. "Bother. I wish to goodness she would stay away."* [4, с.63]; **botheration** – як прикро, яка досада, хай йому біс (виражає невдоволення, роздратування): *Botheration. I forgot his telephone number!* [4, с.63]; **boy** – ой, ох (невелике невдоволення, роздратування): *Boy! Isn't it cold!* [4, с.63]; **by crikey (by the cringe)** – чорт його бери, хай йому біс (роздратування, здивування): *By crikey! That really gave me a pause!* [6, с.66]; **heck** – чорт його бери, прокляття (здивування, роздратування): *Oh heck! What are you doing here?* [4, с.129]; **Christ/ Christ Almighty** – батечку, Боже (здивування, роздратування, страх): *"Christ – and they told me to keep away from Kansas! Never set my pretty foot here again."* [4, с.75], *"But, Christ Almighty, you must have..." she tilted her head, looked away for a moment, beyond the words to express it* [4, с.75]; **crap** – нісенітниця, дурниця, брехня (непогодження, недовіра, роздратування): *"Can we drink to it?" "All you want. But later." "Crap."* [4, с.80]; **crikey** – от тобі й на, от тобі й маєш (роздратування, здивування з приводу чогось неприємного): *Oh Crikey, I'm going to be late!* [4, с.81]; **cripes** – отакої, от тобі й на (роздратування, здивування): *"Cripes!" Bill exclaimed irritably. "A man doesn't love a gin, not a white man."* [4, с.81]; **dammit** – тьху ти, от лихо, хай йому грець (подив, досада, роздратування): *Verheek hesitated. "Just say yes, dammit!" Darby snapped* [4, с.82]; **damn** – тьху ти, от лихо, хай йому грець (виражає роздратування, збентеження, досаду): *Damn! I've forgotten the letters* [4, с.82]; **damnation** – тьху ти, от лихо, хай йому грець (роздратування): *Damnation! Oh, damnation! Mockery everywhere! Everything I think is mocked by everything I do* [4, с.83]; **dang** – біс забори, тьху ти, от лихо (надзвичайне роздратування, збентеження, подив, досада): *"Oh, dang it, do this one, Mr. Herriot," Mr. Dagget barked, turning the hairy neck towards me. I injected the animal* [4, с.83]; **darn** – прокляття, от лихий (невдоволення, роздратування): *Oh, darn it, I didn't mean to do that!* [4, с.83]; **death and the devil** – чортівиння, прокляття (здивування, обурення, досада) [4, с.83]; **the devil** – чорт, щоб тебе лихий побрав (виражає надзвичайне роздратування): *... after a moment Ratterer had exclaimed: "Clyde!... Well,... the devil! Whaddya know?"* [4, с.84]; **dog my cats** – хай йому біс, хай його чорти візьмуть, от тобі й маєш (здивування, досада, невдоволення, роздратування) [4, с.87]; **drat** – чорт його бери, пропади, чорт його душу знає (сумнів, недовіра, роздратування): *Drat! He is late again!* [4, с.91]; **fiddlesticks** – нісенітниця, дурниці (непогодження, недовіра, роздратування, нетерпіння): *"Of course our private affections are the paramount consideration. However, there is a ... well, a legal and contractual side to matrimony which..." "Fiddlesticks!"* [4, с.98]; **fie** – фе, тьху (роздратування, відраза) [4, с.98]; **fie on/ upon smb** – як вам не соромно (гнів, несхвалення, незгода, роздратування, відраза) [4, с.98]; **fudge** – хай йому грець, "блін" (невдоволення, роздратування): *Oh fudge! I've left my glasses at home!* [4, с.105]; **gee whiz** – оце так, от тобі й маєш, хай йому біс (здивування, роздратування): *At the same time... he was decidedly curious about what all this was for. A hundred dollars! Gee whizz!* [4, с.106]; **glory** – біс, лихий (здивування, шок, смуток, роздратування); **God** – Господи (виражає гнів, злість, роздратування, безпорадність, розпач, відчай): *"Ah, God, leave off of that!" the old man said, so harshly that Stuart felt, inexplicably, hurt* [4, с.112]; **good God** – Боже мій, батечку, отакої (здивування, досада): *"Good God! I'd heard crime was bad here. But not like that."* [4, с.118]; **great Scott/ Caesar** – отакої (здивування, досада, роздратування): *"Great Scott! Uncle Thomas will have something to say if he comes back and finds Anatole gone."* [4, с.122]; **good gravy** – оце так, не може бути (здивування, досада, роздратування) [4, с.118]; **goodness** – батечку, Боже мій, отакої (виражає надзвичайне здивування, досаду, недовіру) [4, с.119]: *My goodness, you have spent a lot!* [5, с.700]; **gosh** – та не може бути, Боже, лихий його бери (здивування, досада, недовіра): *"Gosh, it's hot in here." And she moved over and opened a window, something that none of us had dared to do* [4, с.121]; **ha** – ага (зневага, роздратування, презирство, здивування, подив): *"And you are very fond of*

him.” “Ha!” *The tone of my voice surprised me* [4, с.123]; **heaven and earth** – не може бути, Господи (здивування, роздратування, жаль) [4, с.129]; **heavens** – сили небесні, отакої (виражає здивування, подив, досаду, роздратування, обурення): “*Heavens! Haven’t you got these dishes done yet?*” *exclaimed the staff nurse, bustling in. “It beats me what you people do with your time”* [4, с.129]; **heck** – хай йому грець (виражає гнів та роздратування): *Oh heck! What are you doing here?* [4, с.129]; **hell** – чорт, чорт забирай (гнів, роздратування): *Hell, I don’t know what he looks like* [4, с.129]; **ho hum** – е-хе-хе, о-хо-хо (нудьга, стомленість, розчарування, невдоволення, зневага, презирство) [4, с.136]; **holy cow/ holy smoke/ holy mackerel** – Боже праведний, не може бути, ну і ну (виражає здивування, досаду, роздратування): *There’s a huge red rose explosion lighting up the sky. Holy cow, that was a huge outburst; Holy smoke! What are you saying?! It will never come true!; “You mean all those women...?” She nods. “Holy mackerel!”* [4, с.137]; **honestly** – дійсно, справді (здивування, роздратування, несхвалення, розчарування): *Honestly! Look at what you’ve done!* [4, с.138]; **hooley** – нісенітниця, дурниці (виражає роздратування): *“My proof is full of hooley. He doesn’t know theme from an A one...” “Bunk!” he exclaimed. “Hooley!”* [4, 138]; **huh** – так, невже (непогодження, здивування, розчарування, зневага): *The woman was saying to herself, furious with insult, “So I can’t huh?”* [4, с.144]; **indeed** – та хіба, невже (здивування, сумнів, роздратування, недовіра, подив, скептицизм, іронія): *Where is the Atlantis? Where, indeed? Who indeed could have told her this?* [4, с.180]; **jeez/ gee** – отакої, Боже (виражає гнів та роздратування): *“You should only wear full robes in Oxford on ceremonial occasions!” “Gee, what a shame.”* [4, 106]; **Jesus** – Боже (здивування, шок, роздратування, гнів): *He finished his beer, and looked at his watch. “Jesus, I must run. I’m meeting Amanda at six.”* [4, с.191]; **jingo** – слово честі, їй Богу (здивування, роздратування) [4, с.191]; **Lord** – Боже (виражає роздратування, здивування, досаду, переляк): *“Lord, doesn’t it look neglected!” he exclaimed* [4, с.204]; **man** – от тобі й маєш, отакої (здивування, нетерпіння, роздратування, захоплення): *“Two things,” Kristin said. Man, she liked to talk!* [4, с.207]; **nonsense** – дурниці, пусте, дарма (вживається як реакція і виражає непогодження, роздратування, невдоволення): *“Nonsense, Cokey. Mr. Hickson would never treat me like that!”* [4, с.226]; **nuts** – ще чого, іди ти під три чорти, ти при своєму розумі (роздратування, недовіра, подив, презирство, зневага): *“Nuts to you!” he snapped* [4, с.233]; **oh brother** – Господи (виражає роздратування та здивування): *Oh brother, it’s you again! What do you need this time?* [4, с.237]; **okay** – гаразд (нетерпіння, роздратування): *“Oh, okay, I suppose you can come, as long as you realise that you won’t be very welcome. That I’m doing you a favour...” I rang off. I was annoyed* [4, с.239]; **pah** – тьху, фе, бр (відраза, роздратування, категоричне несхвалення): *“Well, dear Horace, if you won’t admit what we all know, keep quiet.” “Pah!” said Horace, aggravated beyond words. “Pah!” said Kiki at once, and went to the hole entrance. She looked down* [4, с.247]; **pish** – ху, фе, фу (презирство, зневага, роздратування, нетерпіння) [4, с.249]; **pshaw** – тьху, ху, подумаєш (нетерпіння, зневага, роздратування, незгода): *“Pssshaw! That’s done it!” snorted Uncle Ponty* [4, с.253]; **rats** – дурниці, нісенітниця (роздратування, відчай, відраза, огида, невдоволення, роздратування): *Rats, I thought they have discovered their mistake and are going to take all the fun out of my life* [4, с.256]; **rubbish** – дурниці (виражає роздратувану категоричну незгоду): *“Yes, time is an advantage if – if – there has been foul play.” “Rubbish!” cried Lawrence angrily* [4, с.260]; **shame** – сором, прикро, шкода (виражає співчуття, досаду, прикрість, образу): *Shame, man, we would have invited you if we’d known you were free* [4, с.266]; **shucks** – дурниці, нісенітниця (розчарування, занепокоєння, презирство, роздратування, зневага): *“Shucks!” cried Pipkin, going into a cloud dry and coming out wet* [4, с.267]; **strewth** – отакої, клянуся Господом (здивування, роздратування) [4, с.276]; **well** – та ну, оце так, невже, от тобі й на (злість, невдоволення, роздратування): *“... why don’t you put a block and chain on him and have done with it?” she said. “Well, didn’t you suggest sending Simon with him, yourself?”* [4, с.315]; **what hogwash** – яка нісенітниця, пусті балачки (непогодження, недовіра, роздратування) [4, с.323]; **why** – ну звісно, так (виражає нетерпіння, роздратування): *“Look at those arms and*

legs!" he cried. "And good God! Will you look at his hands and feet! Did you ever in your life see such hands and feet on a child his age?" "Why, it's awful!" his mother agreed, nodding [4, с.332].

2) Імперативні/ спонукальні (виражають різні форми волевиявлення – спонування, наказ, заклик тощо): **all right** – досить вже, добре (намагання та спонування вгамуватись): Tyrone: *All right, all right, I'll stop. God knows, I don't like the subject either. Will you join me in a drink?* [4, с.31]; **bugger off** – забирайся геть, зникни (гнівне спонування йти геть): *I grabbed tins of stew and soup and I started hurling them into the ruck. And I started shouting. "Bugger off, you load of turd-tops," I yelled at the top of my voice* [4, с.64]; **get away/ get lost** – геть, забирайся (різке спонування йти геть): *"If you hurry, you'll make the supper show. Now get lost."* Her voice was harsh and loud [4, с.107]; **give me a break** – досить, припини (роздратоване спонування припинити щось робити); *I'm an intellectual-type guy, Tracy" James joked. "O, give me a break," Tracy moaned; Mr. Deeds said, "Look, fellers, gimme a break, will you. Come back later and we'll sort all this out."* [4, с.109]; **go and eat coke** – вимітайся, іди собі (грубе спонування йти): *Go and eat coke! I've had enough of you today, you are getting on my nerves* [4, с.110]; **go away** – іди геть (невдоволене спонування не заважати): *Go away! Don't you see I'm busy?* [4, с.110]; **hark** – тихо (різке спонування замовкнути): *"Hark! There's an aeroplane about somewhere!" said Lucy-Ann suddenly* [4, с.126]; **okay?** – добре? (невдоволене спонування бути більш розсудливим, спонування погодитись): *But no, Grey, it's all a game to you. Cops and robbers. Hide-and-peek.* "I'm convinced, okay?" [4, с.239]; **piss off** – котися звідси (грубе, образливе і роздратоване спонування йти геть): *"I hear we have a little problem," he said with an encouraging smile. "Piss off, you asshole!" shouted Iolanda* [4, с.249]; **skedaddle/ shove off** – забирайся геть (різке спонування йти) [4, с.267]; **vamoose** – геть звідси (різке спонування йти) [4, с.310].

3) Апелятивні (виражають звертання з метою привернути увагу): **here** – гей, послухайте, годі (для привертання уваги та для вираження роздратування, докору, протесту): *"Here," I said, "what are you talking about? You are doing it on purpose. Go away."* [4, с.131]; **hey** – гей, овва, ну (привертання уваги, подив, здивування, роздратування): *"Hey, Bobby. Listen. They won't let you see her. It won't do any good."* [4, с.134]; **oh** – о, ой (привертання уваги, невдоволення, роздратування): *"I say, Rose, don't be a perfect beast."* "Oh, go to hell!" [4, с.236].

4) Етикетні (виражають привітання, подяку, прохання тощо): **thank you** – спасибі, дякую (іронічна подяка, надає категоричності і водночас може виражати роздратування, невдоволення): *No, I don't want a damn thing from you. Nothing. If you want to see the boy, fine. If you don't, fine. I don't care. I can manage by myself, thank you very much* [4, с.283].

Крім того, до вигуків, які виражають роздратування, можна віднести звуконаслідування **tut-tut** – передає звук подвійного причмокування і виражає помірковане нетерпіння, роздратування, досаду: *Tut-tut, Alex! What do you think you're doing?* [4, с.306].

Якщо брати до уваги комунікативно-прагматичні функції вигуків, то їх можна класифікувати таким чином:

- 1) вигуки-експресиви, які виражають емоційні стани та почуття (емоційні);
- 2) вигуки-директиви, що виражають волевиявлення особистості (спонукальні);
- 3) вигуки-метакомунікативи, іллокутивною метою яких є встановлення контакту, продовження розмови тощо (апелятивні та частково етикетні).

Отже, за семантикою вигуки англійської мови на позначення емоційного стану роздратування можна поділити на емоційні, спонукальні, апелятивні та етикетні. Враховуючи їх комунікативно-прагматичні функції, класифікуємо вигуки на експресиви, директиви та метакомунікативи.

Перспективи подальшого дослідження полягають у висвітленні недостатньо розроблених аспектів цієї тематики, зокрема вивчення та класифікації вигуків-табу та їх евфемістичних вигуків-субститутів, що виражають емоційний стан роздратування. Розробка цього питання дасть змогу глибше проаналізувати вигуки англійської мови, що виражають роздратування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Винарская Е. Н. К проблеме базовых эмоциональных концептов / Е.Н. Винарская // Вестник ВГУ. Серия лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2001. – № 2. – С. 12–16.
2. Горпинич В. О. Морфологія української мови: підручник / В.О. Горпинич; М-во освіти і науки України. – К.: Академія, 2004. – 336 с.
3. Лук О. Н. Эмоции и чувства. / О. Н. Лук. – М.: Знание, 1972. – 80 с.
4. Медведєва Л., Холден Н. Англо-український словник: Мовленнєві ідіоми, вигуки, звуконаслідування / Л. Медведєва, Н. Холден. – К.: Дніпро, 2003. – 536 с.
5. Longman dictionary of contemporary English / [director Della Summers]. – New ed. – Essex, 2003. – 1950 p.

УДК 811.161.2'373

Тетяна Жила
(Умань)

ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЗВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВУЛИЦІ

У статті розглянуто особливості функціонування лексем на позначення вулиці, що входять у систему найменувань адміністративно-територіальних одиниць у межах населених пунктів. Простежено семантику лексеми, стилістичне використання.

Ключові слова: лексико-семантична група, адміністративно-територіальна лексика, семантична структура, адресна функція.

The features of lexemes functioning for denotation of street which are included in the system of names of administrative-territorial units within settlements are considered in the article. The semantics of lexeme, its stylistic use is traced.

Key words: *lexical-semantic group, administrative-territorial lexis, semantic structure, address function.*

Вивчення історії формування словникового складу мови є актуальним у сучасній мовознавчій науці. Нині лінгвістичними студіями охоплено широке коло лексики, яка відображає різноманітні сторони життя і діяльності людей. У численних монографіях і статтях українські та російські мовознавці В. М. Русанівський, В. В. Жайворонок, Г. А. Уфимцева, Д. М. Шмельов та ін. досліджували історію формування різних тематичних груп лексики. Існують праці, присвячені лексиці на позначення територіальних одиниць. Це дослідження В. В. Богачука, Л. Л. Гумецької, Л. І. Батюк, Л. С. Паламарчука. На матеріалі списків київських вулиць XIX та XX ст., історико-географічних описів Києва, карт, планів міста X – XIV ст. проаналізувала словотвірну структуру власних назв київських вулиць, провулків, бульварів у статті “Словотвірна структура топонімів адресного функціонування (назви вулиць міста Києва)” Л. І. Колоколова [2, 87-94]. Усі лінгвісти сходяться на думці, що словниковий склад мови тісно пов’язаний з позамовними чинниками: історією народу, культурою, побутом, суспільним життям.

Найбільш уживаною назвою на позначення одиниць поділу в межах як сільського, так і міського поселення, є іменник *вулиця*. Для вулиць, які відрізняються якимись ознаками від звичних, вживаються спеціальні назви.

Лексема *улиця* зафіксована словниками XVI–XVII ст. Так, у Л. Зизанія іменник *халуга* реєстровий, а його відповідник *оулиця* (ЛЗ, 84). У П. Беринди реєстровому *халуга* у перекладній частині відповідає ряд *улиця, заплута, заулок* (ЛБ, 143), а реєстрове *стогна* перекладено словами *площадь, улица* і зроблено відсилку до *халуга* (121). Іменниками *стогна, халуга, площадь* перекладено у “Лексиконі латинському” лат. *plate* (ЛС, 319), а в “Лексиконі словено-латинському” реєстрові *стогна* і *улиця* поміщені в одній статті і лексикограф відсилає до лексеми *площадь* (ЛК, 512). У “Лексиконі” П. Беринди окремо